

JULLE, cf. *jille*.

JUMMERS (AL), telkens, voortdurend. Verb. van *immer*, steeds. In Drenthe zegt men ook *jummer* voor immer, voortdurend. Jag. Arch. IV, 421.

JURKI, nachthemd van kinderen; ook een alles bedekkend schortje ter besparing van 't *tawwertji* (voce).

JUTS, dikwijls gemakshalve, doch niet welluidendheids-halve voor *rechter* gebruikt (Eng. *judge*).

K.

KAAIMAN, een soort van hagedis; geen krokodil, als in 't Ned.

KAAINS, kanen, uitgebraden stukjes vet. Dit woord was oudtijds *kade*, doch reeds bij *Kiliaan* komt 't als *kaeye*, *kaeyen* voor. Het is verwant aan 't Grieksch *kaio*, ik brand of verzeng.

KAALGARE, verb. van kabelgaren, dun teertouw bij het riet-dekken gebruikt. Zeemansterm. Cf. *kapaal*.

KAAPSE-KIND wordt soms van een *Afr. meisje*, doch niet van een *Afrikaner* gebezigd, zooals Chang. aangeeft, althans niet tegenwoordig.

KAART-KAART SPEUL, kaartspelen. Z. *bietji-bietji*.

KABAAI, kamerjas (-japon); komt ook in V.D. voor. Over Indië uit het Perzisch tot ons gekomen.

KABOE of KOEBOE, mielies, Turksche tarwe. Een Kafferwoord alleen verder in 't binnenland gebruikelijk.

KACHEL, stookplaats, vuurhaard. Voor kachel in den eig. zin gebruikt men *stoof* ('t Eng. *stove*), vooral van een kookkachel. Z. *vuurhêrd*.

KADOT, Z. *dotji*.

KADUUKS, bouwvallig, zwak, sukkelend. In 't Ned. heeft het den laatsten zin niet. Fr. *caduc*.

Opmerking : Door valsche analogie misleid, voegt 't K. H. menigmaal een slot-*s* achter woorden, welke geen *s* behoorden te hebben. Cf. *lievers*, *partijkers*, enz. Z. ook *blootspêrd*.

KAFFERKOORN, Z. *duiskoon*.

KALANT (OU) of OU-PLATJI, een listig mensch, bij de hand. Z. *klandiesif*.

KALBASDOP, schertsend voor hoofd. Z. *klapperdop*.

KALBASSIES, gezwollen liesklieren of teeldeelen, die volgens 't volksgeloof ontstaan door 't afzakken der *pam-poentjies*, wanneer deze door kou naar binnen slaan.

KALF, meerv. *kalwers* of *kallers*.

KALLERSSTOK of HOKSTOK, een stok dien men bij 't melken van koeien steeds gereed houdt om hare kalvers weg te jagen. Z. *bandom*.

KALOTJIES (*kalot*, priestertermutsje, van 't Fr. *calotte*, kapje, welks afleiding onbekend is) wordt hier nog gebruikt als de naam van een veldbloempje, dus overeenstemmende met *moederkappi* (voce).

KAMASTE, knoop-, over-, slobkousen, van 't Fr. *camaches*, beter *gamaches*, en dat van 't Volkslatijn *gamba* (been). Z. *boste*.

KAMEEL of KAMEELPERD, kameelpardel, giraffe.

KAMEELSOOL. Van iemand, die uit ontevredenheid of anderszins de lip laat hangen, zegt men, dat *hij lijk of hij kameelsool wil snij*, waardoor men eenige overeenkomst wil uitdrukken tusschen de buitenwaarts gekeerde lip en de afgestroopte huid van bedoeld dier.

KAMFERFOELI, kamperfoelie. Z. *hanskoentjies*. De verandering van *p* in *f* moet plaats gehad hebben door dat

men 't woord onwillekeurig in betrekking bracht met den hier welbekenden kamferboom, of eenvoudig door assim.

KAMMALIELIES. Z. *faikonta*. 't Hott. *kamma* bet. op last of in naam van, en tusschen deze bet. en die van in schijn ligt geen groote afstand. *Kamma* gebruikt men ook ironisch voor 't Holl. *Nota Bene*; b.v. A gaat naar een bruiloftsmaal, en hij is *kamma* ziek!

KAMTE, Z. *faikonta*.

KANARIBIJTER, fiskaal (voce).

KANIJNTJI, konijn. Is dit door invloed van 't Du. *kaninchen*; of bestaat dit woord met den *a*-klank in de Oost. prov. van Ned.?

KANIS (Lat. *canis*, hond) wordt niet als in Holl. met *smeer* tot één woord verbonden, maar krijgt 't bvnw. *smerig* vóór zich. *Smerige kanis*: vuilik.

KANNIDOOD, juiste benaming voor verschillende soorten van luchtplanten.

KANNI-ANDERSHEID, niet algemeen, doch eenmaal gehoord als antwoord op de vraag, waarom iemand iets zóó gedaan had. 't Antwoord luidde: *Uit kanni-andersheid*. Z. *droog-mij-keel-bessi*.

KANTIEN, wijnhuis, kroeg (Z. *herberg*). Een soldatenterm, waarsch. door de soldaten van de O. I. Comp. overgebracht. (Fr. *cantine*, Ital. *cantina*, van *canto* (kant of hoek), of volgens anderen van 't Lat. *quintana*, een kleine plaats).

KANT'NWAL, rivieroever. Eig. *kant en wal*, du een samenvoeging van twee gelijkbeteekenende woorden.

KANTOOR, algemeen als verkorting van *magistraatskantoor* (' bureau van den *magistraat* of burgemeester) gebezigd; doch ook zich nog handhavende tegen den

indringer *office*, in den zin van vertrek, waar een koopman, notaris, enz. hunne werkzaamheden verrichten. Evenals in sommige plaatsen in Holl. beteekent 't ook wel een klein kamertje tot privaat gebruik van den heer des huizes, of ook een studeervertrek. 't Woord is een verb. van 't Fr. *comptoir*, rekenkamer.

KAPAA'L, bekwaam, instaat. (Fr. *capable*). Voor 't uitvallen der b. Z. *kaalgare*. Z. ook *banje*.

KAPATER, gesneden bok. 't Woord is verwant aan kapoen en kappen; doch hoe komt 't hier? Kluchtig en eigenaardig is de vervanging van den *pater* (hier bijna niet bekend) in 't welbekende, overoude volksliedje: "Kom pater! geef je non een zoen," door *Kapater*, enz.

KAPENAAR, Z. *Afrikaner*.

KAPETJI, pet, mannelijk hoofddeksel met een klep of luifel. Z. *tuit*.

KAPOK, boomwol, maar ook sneeuw. Een Indisch woord.

KAPOKHAANTJI, krielhaantje.

KAPOKVoo'LTJI, een vogeltje, dat een zeer kunstig nest van schapenwol maakt.

KAPOT, doodmoe, van menschen en trekdieren. In 't Ned. bet. *kapot* stukkend, ziek of dood. 't Fr. *capot* bet. *beest*, d.i. iemand die bij zeker kaartspel geen enkelen slag kan slaan en die door den beeldrijken Franschman beschouwd wordt als een overwonnene, wien men een *capote* (kap of blinddoek) over 't hoofd geworpen heeft. Dit woord komt dus evenals *kapotji* en *kapetji* van 't Lat. *caput* = hoofd.

KAPSPIT, Z. *bidruk*.

KAPSTEWELS, hooge laarzen.

KAR. De Kaapsche kar is een soort van tweewieligen tentwagen (voor 4 of 6 personen) op veeren en steeds door minstens twee paarden getrokken, bijzonder geschikt voor een bergachtig land als Z. Afrika.

KARAKTER, behalve aard, inborst, ook getuigenis of getuig-schrift betreffende iemands aard en gedrag, vooral van bedienden. Eng. *character*.

KARBA, groote mandeflesch. Eng. *demi-john*.

KARDOESI, papieren zakje, peperhuisje. Ook dit woord is waarsch. door de soldaten der O. I. Comp. hier ingevoerd. In 't Ned. bet. 't schietpatroon. Het komt door 't Fr. *cartouche* (Eng. *cartridge*) van 't Ital. *cartoccio*, en dit weer van 't Lat. *charta*, papier.

KARET, achterkrat of schot van een wagen. Gew. Holl. *krat*.

KARKATJI, zweertje aan 't ooglid; in 't Ned. minder fijn *strontje* genoemd. In Holl. noemen de kinderen een soort van schelp *karkat*; doch welke samenhang bestaat er tusschen de namen van deze twee zoo verschillende zaken? 't Woord stamt hoogstwaarsch. met vele andere uit Indië. In 't Perzisch bet. *ghark* een gevoel van vet, en daarmee kan 't samenhangen.

KARMONKPITJI, een pitje, waarmee de K. dames vroeger onder 't hooren van een preek haar aandacht opscherpten, evenals thans nog de dames in sommige streken van Ned. met pepermuntjes doen.

KARNALLI wordt gekscherend in den zin van schelm, ondeugd gebruikt; niet als 't Ned. *kanalje* (Fr. *canaille*) met de bet. van gemeen volk, gepeupel.

KAROS, een soort van kleed, dek of deken, bestaande uit zorgvuldig toebeide en dikwijls kunstig aan en in elkaar genaaide huiden. Z. *kros*.

KARRING, karn. Cf. *doring*, *horing*, *lekséngs*, waarin men dezelfde versterking van een slot-*n*, die niet vermeden kan worden, door een toegevoegden neusklank aantreft. *Jou pappa het di karring voor hom afgekarn, maar hij is te slech om di botter af te haal*, allegorische uitdr. voor: Uw vader heeft hem op gang geholpen, doch hij was niet in staat, zelf de zaak voort te zetten.

KARWATS, soort van zweep, uit één stuk bestaande; van 't Turksch *kyrbâtsch*, zweep. 't Ned. woord heeft een eenigszins gewijzigde bet. Z. V. D.

KARWEIER, vrachtrijder. Door 't Ned., waarin *karwei* zwaar aangenomen werk bet., komt dit woord van 't Fr. *corvée*, en dat weer van 't Lat. *corvada*, *corrovata*, *corrogata*, verplichten arbeid, werk op bevel verricht.

KAS, soort, geval; doch dit laatste alleen in: *in diekas van sake* (Fr. *cas*.) In 't Privilegie vóór in de Holl. uitgave van P. K. komt 't ook in den laatsten zin voor. Dit woord komt dus over Holl. uit Frankrijk en niet rechtstreeks door de Hugonoten.

KAS, of KASSI, wordt in 't algemeen voor een kist of bak gebruikt, behalve bij een wagen, waar het *kis* heet. Ook spreekt men van een *kis* of *doodkis*.

KASARM, kazerne. Zoo noemt men soms een reeks van huisjes of krotten, door kleurlingen bewoond.

KASTA(G), Z. *faikonta*.

KASTROL, algemeene naam voor kookpan of pot. V. D. geeft dit woord als Ned., doch 't moet slechts gew. zijn. Van 't Fr. *casserole*. Z. *boste*.

KAT, Z. *poes*. *Wat weet di kat van saffraan*, zegt men tot een kind of jongmensch, dat zich met zaken bemoeit die hem niet aangaan.

KATEL, ledikant zonder hemel. Dit woord stamt uit Indië.

In Malabar is *catel* een soort van bed. In de archie-
van Stellenbosch komt 't reeds in de Notulen der
Heemraden van A° 1711 als *kadel* voor.

KATJPIERING, bloemdragende heester, waarvoor de Afr.
een bijzondere voorliefde hebben.

KATLACHTER, een klein vogeltje, naar zijn geluid dus ge-
noemd. N.B. Ook hier weer de ingeschoven *t*.

KATS, tw., waarmee men een kat wegjaagt. Ook geesel
voor misdadigers (Eng. *cat-o'-nine-tails*).

KATSWENK, met een draai neervallen. Van soortgelijke
afleiding als bokkesprong. Zwenken = draaien of
wenden.

KATTREK, een spel, waarbij twee mannen, op handen en
voeten, en met de hoofden van elkander afgewend,
met een touw zonder eind om den hals elkander om-
ver trachten te trekken. Men noemt 't ook *kathals-
trek*, *skulpadtrek* of *spaansbok*.

KEER wordt alleen voor *tegenhouden* gebruikt. *Te keer gaan*
(geraas maken), dat bij Chang. voorkomt, kent men
hier niet, doch in Holland wel.

KEES, baviaan. Z. *Adoons*.

KEIL, wig, en ook hooge hoed. Z. *pluishoed*.

KEKKEL, kakelen. Dit woord schijnt ook uit de Saks. prov.
v. Ned. te stammen.

KEKKELPRAATJI, zottepraat, lasterpraatjes. N. Brab. *kekelen*
= druk praten, kijven. O.V., I, 4.

KELKI, wijnglas. Z. opmerking op *boereboontjies*.

KENNETJI speul, een kort, aan beide zijden spits toeloopend
stokje doen opspringen, door met een langen stok

op een der einden te slaan. Cf. 't Vlaamsch *kalleken slaan*. N. Z. IV, I. In Amst. heet dit *wind slaan*, en elders *pinken*.

KENTA, Z. *grijs*.

KERDAAT, KARDAAT, of ook wel KORDAAT, moedig. *Een* — *stuk*, een buitengewoon moedige daad. In 't Ned. heeft *cordaat* (dat V.D. vergeten heeft op te nemen) de bet. van hartelijk, rond(borstig), oprecht, kloek, wakker. Door 't Spaansch (?) van 't Lat. *cor*(hart); dus eig. iemand, bij wien 't hart op de rechte plaats zit.

KERMIS, ofschoon als volksfeest niet meer bekend (Z. *basaar* en *nachmaal*), leeft nog voort in de uitdr. *kermisbed* (noodbed), *di poppies sal ni kermis dans ni*, en 't *is ni iederslag* (alledag) *kermis ni*, met welke twee laatste men, evenals in Holl., kinderen een begeerd genot weigert.

KERREL, kerel; vertrouwelijk ook gebruikt voor man, heer, vriend(je). *Ou'kerrel* of *ou'baas* wordt in gemeenzamen stijl voor vader gebezigd, gelijk 't Holl. *de ouwe heer*. Zoo zegt men ook *ou' volk* voor ouders.

KERRELMAN, vriend(je), als vocatief. Z. boven.

KERRIKOS, gestoofd vleesch met *kerri* (O. I. *specerij*) toebe-reid. *Kerri van iemand maak* = 't Holl. *fijn slaan*.

KÊRS, kaars. *Hij kanni eers di kêrs ver hom vas hou*, hij kan niet in zijn schaduw staan. *Lange kêrse maak* = tot laat in den avond of nacht vrijen; van 't bij de boeren in 't binnenland nog bestaande gebruik, dat den vrijer vergunt, nadat de overige huisgenooten naar bed zijn gegaan, nog zoolang bij zijn meisje te blijven, als de vetkaars duurt, die hij zelf daartoe meebrengt. Dat die kaarsen dikwijls wat lang uit-

vallen, spreekt van zelf ; en dat men soms wat zout om de brandende pit strooit, ten einde die langzamer te doen branden, is ook natuurlijk. 't Amst. heeft ook *keers*.

KÊRS-OPSTEEKTIJD, tegen donker, of ook een Maleische plechtigheid (*kalifa*).

KERWE, kerven ; een van de weinige infinitieven, die nog hun uitgang gedeeltelijk bewaard hebben. Cf. *dolwe*.

KÊs, gestremde of dikke melk, wrongel, eig. hetzelfde woord als kaas.

KEURBOOM, een bloemdragende heester langs rivieren en op vochtige plaatsen. De bloemen, *keurtjies* genaamd, gelijken eenigszins op erwtebloesems en zijn lichtpaars van kleur.

KEURIG wordt alleen in den zin van kieskeurig (moeielijk te voldoen) gebruikt ; uitgelezen, fijn of schoon bet. 't nooit.

KIEKS, een term bij 't albasterspel van 't Eng. *to kick*, schoppen. Cf. *gats*.

KIEL kent men (van schepen weet de Afr. weinig) alleen als : de inspringende samenvoeging van twee daken.

KIELHOUWER, houweel. Dit moet een scheepsbouwterm zijn. Ik vind 't echter noch in oude, noch in heden-daagsche Wdb.

KIEP-KIEP, of VERKIEPS (term bij 't albasterspel), om te houden, om 't heuschje. Van 't Eng. *to keep*, houden. Cf. *hou-hou*.

KIETS, 't zelfde als 't Holl. kiet (Fr. en Eng. *quit*), kwijt, quit(antie) ; dus vrij, in 't effen, gelijk. Cf. *gats*.

KIERI of KNOPKIERI, wandelstok of knots der Kaffers, thans ook algemeen onder de blanken in gebruik.

KIESIBLARE, keesjesbladeren, eig. kaasjesbladeren, wegens den vorm der vruchtjes ; ook in Ned. bekend.

KIHATI, een zeer gezochte, duurzame houtsoort.

KIKVORSI of PADDAVISSI, dikkop, jonge kikvorsch of padde, die nog zijn gedaanteverwisseling moet ondergaan.

KINABOSSI, een heester, soort van *suikerbossi* (protea), dus genoemd wegens den bitteren smaak der bladeren. Ook *pinangbossi* genoemd.

KINDERS wordt, evenals *jongetjies* (voce), ook van opgeschoten jongelingen gebruikt.

KLAAG. De eigenaardige uitdr. : *ek kanni klaa(g) ni*, als antwoord dienende op de vraag : hoe gaat 't ? bet. in den mond van den Afr. : vrij goed of goed. Cf. *omgee* op *gee*.

KLAAR wordt, waarsch. tengevolgê van Fr. invloed (*j'ai fini*) met *hebben* gebruikt in : *ik het klaar*. Het *wordt* *amper klaar moet (met) Kees* = 't was bijna gedaan, (uit) met hem ; hij was er bijna geweest.

KLAMAAT, klimaat of luchtgesteldheid. *Di klamaat wordt skerp* = de nachten worden kouder en er valt meer dauw.

KLANDIESI wordt zoowel voor een enkelen klant (geregeld bezoeker van een winkel) als voor de gezamenlijke klanten gebruikt. De afleiding van *kalant* of *klant* is onzeker. Sommigen beschouwen 't afgeleid van 't Fr. *chaland*, dat denzelfden zin heeft, en ook een licht koopvaardijschip beteekent, en welk woord van Byzantijschen oorsprong is. Anderen houden 't voor verwant aan 't Du. *kaland*, genootschap, en dit weder aan 't Lat. *calendae*, zijnde de eerste dag der maand, waarop oudtijds zulk genootschap tezamen kwam.

KLAPBROEK, broek met een klep. Nog onder de Doppers in gebruik.

KLAPKLAPPERTJI, soort van leeuwerik. Een klanknabootsend woord. Z. *droog-mij-keel-bessi*.

KLAPPERDOP, schertsend voor hoofd gebezigd, door vergelijking met de klapper- of kokosnoot. Men zegt ook *klapperdot* en *kalbasdop*.

KLAVIER, algemeen, bijna uitsluitend gebruikt voor *piano*.

KLEIN, eigenaardig gebruikt in : *ek kan die ni klein krij ni*, dat kan ik niet verstaan.

KLEINBAAS, oudste boerenzoon.

KLINKER noemt men hier alleen een bijzondere soort van steen tot 't slijpen van messen en 't poetsen van lepels en vorken, enz. gebruikt. Harde baksteen en noemt men in plaats van *klinkers* liever *hard-bricks* (Eng.).

KLIP, rotsblok van grooter of kleiner afmeting. Ook keisteenen (welk woord hier onbekend is) heeten nog *klippe* of *klippers*. *Ik sel ver jou ook 'n klip uit di pad rol*, zegt men in ernst of ironisch voor : iemand een wederdienst bewijzen. *Groote klippe !* dient als uitdr. van verwondering.

KLIPKOP, scheldnaam voor Hott., wegens diens harden schedel.

KLIPKOPPI, kleine rotsachtige verhevenheid boven den grond, meestal uit graniet bestaande.

KLIPKOUS, een eenschalig, eetbaar zeeschelpdier, dat 't eerste deel van zijn naam daaraan dankt, dat 't steeds vastgehecht gevonden wordt aan de klippen, die bij laag water droog worden. Nieuhof noemt reeds 't woord.

KLIP-OP-HAND, een kinderspel met kleine kittelsteentjes (soort van bikkelspel), waarbij de steen, dien men in de hand houdt, *moertji*, de andere *kinders* heeten. Cf. *dollos*.

KLIPPER, kleine klip. Reeds in 1691 werd dit woord te Stellenbosch gebruikt.

KLOK, Z. *horlosi*.

KLOKKI, Z. *horlosi*. *Di klokki lui*, schellen. Bij P.K. komt 't woord *klokje* in gelijken zin voor.

KLONG of KLONK, mannelijke kleurling, onverschillig of hij jong is of niet, hoewel 't woord ontstaan is uit *klein-jong*, en dus eig. een kleinen bediende beteekent. Zoo weinig begrip heeft men meer van de eig. beteekenis van dit woord, dat men geregeld spreekt van een *ou' klonk*.

KLOOSTER, 't Eng. *closet*, zooals 't door de kleurlingen wordt uitgesproken; geheim gemak. Z. *sankrietji*.

KLOPS, verb. van 't Eng. *club*, genootschap of vereeniging onder kleurlingen, ziekte- en begrafenisfonds.

KLOUW. *Di klouw in di grond slaan*, het hazenpad kiezen. Het beeld is ontleend aan een wegsnellend dier dat zijn klauwen in den grond schijnt te slaan. Z. *riem*.

KLUITJI, een vrij tastbare onwaarheid (Eng. *story*). *As hij di kluitji ni kwijt geraak het ni, (dan) het hij gebars*. *Kluit* bet. oudtijds 't zelfde als klucht (grap, aardigheid). Z. *spek*. *Ik kan die kluit ni sluk ni*: dat wil er niet bij mij in; ik kan 't daarmee niet eens worden. In gelijken zin zegt men: *ik kan die ni rech krij ni*.

KNAPI, staande lessenaar, inzonderheid die van den voorlezer in de kerk. *Knaap* bet. in 't Holl. wel houten ezel, stommeknecht of nachttafeltje, doch heeft, zoo ver ik weet, niet bovengemelde beteekenis. *Knaap* = jongen, of jongeling, kent men hier niet. Z. *Boereboontjies*.

KNECH(T), opzichter, meestersknecht; niet, als in 't Ned., gewoon bediende.

KNEWEL wordt evenals 't Ned. *knevel* gebruikt voor alles wat groot is, inzonderheid echter van *grootte voeten*.

KNIEDIEP-VOOR-DAG, twee à drie uren vóór zonsopgang. Een zonderlinge uitdrukking!

KNIEHALTER, halster met touw, dat den kop van een dier (paard, ezel of rund) aan een der voorpooten verbindt, ten einde het 't wegloopen te beletten. Men gebruikt 't ook als ww. Ook in de Saks. prov. bekend. O.V., I, 2.

KNIJF. *Hij speul knijp sonder lach*, bet. in 't geniep kwaad doen. Misschien een gewijzigde vorm van 't Fr. *il pince en riant* (hij knijpt al lachende, of, zooals men gewoonlijk zegt, hij zegt al lachende de waarheid). 't *Gaat maar knijp*: zeer moeielijk, te nauwernood, op een haartje af.

KNIJPTANG, de eenig gebruikelijke vorm voor (k)nijptang.

KNIKSPOOR, een stuk gereden of verspoelde plek in den weg, die 't rijtuig doet *knik*(ken) of stooten. In 't Ned. Bet. bet. *knik* een oneffenheid in een wagenspoor. O.V., II, 2.

KNIPMES wordt eigenaardig gebruikt in de uitdr.: *knipmes-rij* (van een paard gezegd, dat zijn kop sierlijk op en neer beweegt, waarop vooral jonge boeren, die uit vrien gaan, hun trots stellen. Cf. *hond*); en *hulle sit*, of *lé, knipmes*, wanneer twee personen dicht bij elkaar zitten of liggen. Voor 't eerste zegt men ook: *hij rij moet di sikkelnē*, voor 't laatste ook: *hulle sit (lé) lepel, soutsak* of *velling* (d.i. zooals bij den wagenmaker de kromme deelen van een wiel in elkaar gepakt liggen).

KNIPPI, knipje, ook verkeerdelijk voor deurklink (Eng. *latch*) gebruikt.

KNOKEN, knokken, kneukels. Ook *slaan*.

KNOPKIERI, Z. *Kieri*.

KOCHEL, 't bijten of stooten van twee trekdieren, die naast elkaar trekken; waarom hunne koppen ook door een aan beider hoofdstellen bevestigden *kochelstok* op bepaalden afstand van elkaar gehouden worden. Verwant aan *kokkelen*, dat V. D. bepaalt als: met 't gelaat tegen elkaar liggen en elkander zoenen (moeder en kind), en aan *koekelen* of *koekelemeien*, zich vermaken met dartelen.

KOCHEL, iemand kwaad maken, door hem na te doen.

KOCHELAAR (ou'), klikspaan, aanbrenger.

KOCHELMANNETJI, kleine, ruwgeschubde breedkoppige hagedis, misschien wel om zijn vlugge, dartele beweging dus genoemd.

KODDELJONS of KORRELJONS, soort van dans. Verb van 't Fr. *cotillon* (eig. vrouweroek), gezelschapsdans. Spreekwoord: *Ik dans, lat dit so gons, di lekker koddeljons*.

KOEI, meerv. *coeie*, of bij minder ontwikkelden *coeis*, eenig gangbare vorm van koe, gelijk ook *vlooi*, *strooi* en ~~*sooi*~~ voor vlooi, strooi, zoo (graszode). Z. *derm*.

KOEJAWELS, platte uitspraak van *guava*, een eigenaardige boomvrucht; ook *koe-* of *goejava's* genoemd.

KOEKOEMAKRANKA, eigenaardige vrucht van een veldplant, die alleen gedurende zekeren tijd in den winter (Mei en Juni) gevonden wordt, en aan 't vinden waarvan voor jonge Afrikaners en Afrikaanschen een eigenaardig genoeg en een zekere eer verbonden zijn. Op brandewijn getrokken, vormt 't een huismiddel te en koliek, enz. Volgens 't Juni No. '78 van 't Z. A. T. is de wetenschappelijke naam *gethyllis spiralis*.

KOE'L (koegel), kogel. *Koegel* vindt men ook bij de schrijvers der 17e eeuw en nog in de Zaanstreek. O.V., I, 1.

KOELI, sjouwer, kruier. In Ned. Indië gebruikt men 't alleen van Chineesche arbeiders (V.D.). 't Woord komt over Indië uit 't Turksch *culi*, slaaf, bediende.

KOELSBLOED, koelbloedig. Cf. *dikswel*.

KOENI-KANNI, eigenaardig tw., dat kinderen bezigen om een ander op iets belust te maken, hetwelk ze hem bovendien nog voor den neus houden. In gelijken zin worden gebruikt: *namme-namme* en *nam-nam*, welke slechts klanknabootsing en schijnen.

KOERÁN of KORRAN, korhaan.

KOERLAND, naar men zegt, een vroeger in de omstreken van de Kaapstad welbekende luie trekos, waarvan nog de uitdr.: *hij het van Koerland sen vlees geëet*, van een luiaard gebezigd.

KOESTERTJI, een vogeltje, dus genoemd naar zijn gewoonte van zich te *koes*(en), een woord door 't Holl. van 't Fr. *se coucher* (zich nederleggen), of waarschijnlijk van 't Holl.- Fr. *koes* (*coué, coi, coyette, quiet*, Lat. *quietus* = stil). Z. Hoeufft.

KOETI, slag of klap; verwant aan 't Fr. *coup*?

KOFFIKAN, Z. op *bak*.

KOFFIMOER, koffiedik,—moer = bezinksel, droesem; is ook Holl.

KOK of KOKKIN, keukenmeid. Dit laatste woord wordt nooit gebruikt, 't tweede zelden.

KOLBROEK, of SNEESVARK, varkenssoort. Naar men wil, dus genoemd naar een der drie in 1826 door de Eng. regeering uitgezonden commissarissen van onderzoek, of volgens anderen naar een bij Kaap Agulhas gestrand schip *Colebrook*. Z. A. T., 1879.

KOLI of KOOL, komt voor in: *bij mij* — *waar* = zeker waar. Men zegt in gelijken zin: *bij mij seks*, of

soms *chedoni*. Dit laatste lijkt mij door de Holl. vormen *chedome*, *god-dome*, van 't ruwe en eig. Gods vloek inroepende, *god-domme* of *God doeme me* af te stammen.

KOL(K), regenplas. Gewoonlijk hoort men, verbonden, een *kol(k) water*, waarvoor men echter ook wel *plas* zegt. Een grootere plas heet een *lap*, en een nog grootere *plaat*.

KOLMOL, kleinere soort van *blesmol* (voce) met een kleinere *kol* (plek) op den kop dan deze.

KOMBÊRS, kombaars, wollen deken. Een zeeterm. P. K. spreekt in het verslag zijner reis herwaarts van een *comperse* en beschrijft die als een gewatteerde deken. De vorm van 't woord en de beschrijving van 't voorwerp wijzen dus beide op een afleiding van 't Fr. *compresse* nl. twee op elkaar *gedrukte* (of genaai-de) lappen katoen met watten tusschen beide. Z. *dekont*. *Ou'vrouw-onder-di-kombêrs* is de wel wat lange, doch niet onaardige naam, dien men soms aan in deeg gebakken karbonaden geeft.

KOMBUIS, eenig gangbare naam voor keuken. Zeeterm.

KOMEDI, algemeene naam voor elk rondreizend spel (tent, waarin 't een of ander vertoond wordt). In 't Ned. bet. het een blij- of tooneelspel, of 't gebouw waarin zulke stukken worden opgevoerd (schouwburg).

KOMFERT (eig. *couvert*), enveloppe, briefomslag. Bij de ongeletterden in Ned. heeft dit woord dezelfde uitspraak. Van 't Fr. *couvrir*, bedekken.

KOMMANDO, een aantal te wapen geroepen burgers ter bescherming van 't land of de grenzen tegen de inboorlingen.

KONFIJT, in grootere of kleinere stukken gesneden en in suiker of suikerstroop gekookte vruchten, in Ned. *confituren* genoemd. *Konfijt* wordt door V.D. als ingelegd ooft, of suikerooft, omschreven, doch alge-

meen is dit woord niet; wel gebruikt men dikwijls
verl. 't ww. *konfijten* of 't veel. dlw. *gekonfijt* in fig. zin.
 't Komt door 't Fr. *confire* van 't Lat. *conficere*,
 vruchten innaken, bewaren.

KONING, zoo noemt men uit onwetendheid de *koningin* der
 bijen. Z. *waterdraa'r*.

KONINGIN.

Opmerking: In dit woord wordt door velen de *g* als een afzonderlijke letter uitgesproken. Deze uitspraak strijdt niet alleen tegen de regelen der welluidendheid, maar ook tegen 't wezen der taal; en in een taal, zoo afkeerig van onnoodige keelklanken als 't Afrikaansch, is 't heelemaal een onding. In de samenstelling *ng* is de *g* nooit als een gewon^e Ned. *g*, maar wel als een zachte *k* (= Eng. harde *g*) uitgesproken. Dit blijkt nog uit woorden als *koninke*, *koninklijk*, *koninkrijk*, enz., waarin de *g* geheel tot *k* is overgegaan. De wan-uitspraak van *koningin* als *konin-gin*, van *dingen* als *din-gen* wordt door alle deskundigen als on-Ned. veroordeeld. Bilderdijk zegt o.a. (p. 50 van zijn *Spraakleer*): "Dit *din-gen* is inderdaad even belachlijk (ja nog meer), alsof men, zeestroomen lezende, dit uit wilde spreken als *zees-troomen*." In zulke woorden dient de *g* slechts tot wijziging van den *n*-klank, zooals ook de *ch* slechts tot versterking der *s* dient in woorden als *menschen*, *tusschen*, enz., waarin de *ch* niet als keelklank gehoord wordt. Z. ook Dr. Brill's Ned. *Spraakleer* I, p. 11.—Cf. ook de K. H. woorden: *frank*, *lank*, *klonk*.

KONKEL heeft ook hier den Holl. zin van: knoeien, slordig werken en koffie- of lasterpraatjes houden. In de eerstgenoemde bet. zegt men aardig: *donkerwerk is konkelwerk*. *Konkelrij*, konkelarij of gekonkel. *Omkonkel*, ompraten.

KONKELOOI, dat zich aan de laatstgenoemde bet. vastknoopt, zegt men zeer eigenaardig van een ooi, die een ander wijfjesschaap haar lam afflokt.

KONSESTORI, heeft naast de bet. van kerkeraad of kerkeraadskamer, ook nog die van vertrouwelijke bijeenkomst of gesprek.

KONSUIS, kwansuis, kwanswijs, afgeleid van een oud woord *kwanten* (wenden) en *wijze* (manier), dus eig. een zaak anders te *wenden* of te draaien. Z. *faikonta* en *stokkies*.

KONTREI wordt hier, als in Ned., soms voor landstreek gebruikt. Fr. *contrée*.

KOOI, algemeen voor bed. Zeeterm. Z. *kou*.

KOOK, koken, en ook hard slaan of striemen (met stok of zweep). Chang. beschouwt dit als een vertaling van 't Fr. *cuire* (koken) in den zin van iemand leed doen.

KOOL, Z. *Koli*.

KOOLSAMBOK-SPAN, of POOLSAMBOK-SPAN, bestaat daarin, dat men iemand, in ernst of uit de grap, de handen samen bindt, die over de opgetrokken knieën trekt, en dan onder dezen door en over de armen heen een stok steekt; waarop men hem, machteloos als hij is, omwerpt en met een stok op de broek geeft. Men noemt dit ook *Spaansbok* (Spaansche bok). P. K. noemt een stok of zweep een *Spaanschen hengst*. Van waar echter dit *kool*?

KOORN, of KORING (cf. *doring*), soortnaam voor *tarwe*. Volgens V. D. bet. *koren* in sommige streken van Ned. *gerst*.

KOORSTEEN, schoorsteen, en lampegas.

KOP, algemeen voor hoofd. *Jij siet hom voor di kop, maar ni in di krop*, zegt men wijsgeerig en rijmende van iemand, dien men niet doorzien kan. *Di kop uittrek* (ontleend aan trekossen), sterven. Cf. *blus*, enz.

KOP-EN-POOTE (van een schaap), zeker gerecht.

KOPERKAPEL, Z. *geelslang*.

KOPPI, alleenstaand heuveltje.

KOPSEER, hoofdpijn. Deze voor Holl. ooren zoo platte uitdrukking moet uit Drenthe en Overijsel stammen, waar men ook van *kopzeerte* spreekt.

KOPSTEEN, baksteen, die bij 't metselen in de breedte van den muur gelegd wordt, en waarvan men dus van buiten den kop ('t uiteinde) zien kan. Een steen, die in de lengte van den muur gelegd wordt, heet *strijksteen*.

KORÁN. *Hij lees korán*, van een voerman gezegd, heeft dezelfde bet. als : *hij gee di honde kos*. Z. *hond*.

KORENTEN, korinten of krenten. Bij de algemeene verkorting en verminking, die de taal hier ondergaan heeft, klinkt 't voor den Ned. deftig, hier steeds van *korenten* te hooren spreken. Zoo zegt men ook steeds *kanijntji* en niet *knijn*, als in gew. Holl.

KORREL, vizier aan een geweer. *Korrel hou* of *trek*, mikken. *Hij korrel* : hij loert (kijkt af) door één oog.

KORSWIL, kortswijl, scherts, grap. *Wijl* bet. eig. tijd en *kortswijl* dus tijdverkorting.

KORT-KORT, herhaaldelijk, gedurig, telkens. Cf. *bietji*.

Kos, kost, spijs. *Di kos opskep*, opdisschen. *Padkos*, teerkost of mondbehoefte op reis.

Kos(t), door oude menschen nog gebruikt voor *kon(de)*, gelijk *begos(t)*, voor begon.

Kou, vogelkooi, meestal als verkleinwoord gebezigd : *koutji*. Te Amst. en, naar ik meen, ook in den Haag hoort men dezelfde uitspraak. Cf. *foutji*.

KOU-KRIJ, koude vatten.

KOUD-LEI, een bezweet paard laten afkoelen door 't heen en weer te leiden.

KOU-LINNEN, gewoon linnen, waarsch. wegens zijn verkoelende eigenschap dus genoemd. 't Wordt hier echter

zoo weinig gebruikt, dat men algemeen den naam *linnen* op verschillende soorten van *katoen* toepast.

KRAAI. De uitdr.: *Kind noch kraai hebben* bet. hier: niets bezitten, doodarm zijn; een zin, dien ze, zoover ik weet, in Ned. niet heeft.

KRAAIBEES, schertsende benaming voor paard; omdat zoo vele dezer dieren de prooi der kraaien worden.

KRAAL, een door een muur of heining omringde plek, waarin des nachts 't vee gedreven wordt. Ook een dorp van Kaffers of Hott. 't Woord moet door de Portugeezen hier gebracht zijn. Darwin spreekt in zijne beschrijving van Z. Amerika (*Voyage of the Beagle*) van een "*corral*" voor vee, en geeft de volgende toelichting: The corral is an enclosure made of tall and strong stakes. Every estancia, or farming estate, has one attached to it.

KRAFFI, karaf, kraf. Cf. *boereboontjies*.

KRANS, uitstekend gedeelte van een rots.

KRANS-KRANS, een jongensspel: ootje-knikkeren. Hier bet. *krans* kring of ootje (een kleine o).

KRASTER, krasser, schrappier. Cf. *boste*.

KRAWWETJIES of KRAWWELTJIES, oorbellen. In Oost-Indië gebruikt men ook *oorkrabben*. Waarsch. van 't Portugeesch *carabe*, sieraad van amber.

KREUPELHOUT wordt hier niet voor laagstammig geboomte in 't algemeen gebruikt, maar voor een bijzonder struikgewas, welks bast tot leerlooien dient. Zoo is er ook een soort die eenvoudig *basboom* heet, om 't gebruik dat men van de bast maakt.

KRIEKI, zingende krekel.

KRIEWELS, Z. *anstellings*.

KRIJ, krijgen, wordt verkeerdelijk (in navolging van 't Eng. *let have*) gebruikt in een zin als deze: *Ken u mij di boek een bietji laat krij?* d.i: Wil u mij asjebliëft dit of dat boek leenen, geven, afstaan, verkoopen, enz. N.B. *laten krijgen* bet. voor den Ned., dat men den persoon zelf toelaat, 't boek uit de kast of van de plank te halen. *Krij* bet. ook ontmoeten, aantreffen; b.v. *ik het ver hom in di straat gekrij*: ik heb hem in de straat ontmoet.

KRIMPEL, dikwijls onjuist gebruikt voor *rimpel*, ten gevolge van een voor de hand liggende verwarring met *krimpen*.

KRINK, omdraaien (van 't voorstel van een wagen). Van 't oude *krenghen*, draaien of wenden.

“ Mettien sprac hi den rechter aen
Anderwerven als die boude,
Dat hi den wagen *krenghen* soude.”

W. van Hillegaersberg.

Ook in Groningen heet het, meen ik, nog *kringen*.

KROESHAARMENS. Zoo noemen de kleurlingen allen wier hoofdhaar hun Hottentotsche of Boschjesmansche afkomst aantoon, ter onderscheiding van een *langhaar-* of *steilhaarmens*, waarmee zij iemand van Europeesch bloed bedoelen.

Opmerking: In verband met deze woorden bestaat onder hen 't geloof, dat, als de lucht met schapen- of zandwolkjes (*so trappies-trappies*, als zij 't uitdrukken) bedekt is, er een *kroesharig* mensch gestorven is, terwijl lange streepvormige wolken aanduiden, dat er een *lang- of steilhaarmens* is overleden. Cf. *dooie-menseweer*.

KROESKOP, scheldnaam der Hott.

KROS, verkorting van *karos* (voce), voornamelijk van 't vellen kleeid der Kaffers gebruikt.

KROS, door letteromzetting voor *korst* gebruikt (in de O. prov.).

KRUIK, Z. *dop*.

KRUIS komt voor in de zonderlinge uitdr. : *daar is een kruis in sen A* : hij gaat achteruit, raakt op.

KRUISBAND, alleen bekend als draagband, broekhouder of bretel; niet als een kruisvormige papieren omslag, waarmee men nieuwsbladen, enz. per post verzendt.

KRUISPAD. Het volksgeloof zegt, dat iemand, die viool wil leeren spelen, zich, vooral vrijdags-avonds, op een kruispad moet neerzetten, waar hem dan de Booze gratis les geeft.

KRULLE, Z. *anstellings*.

KUIER, wandelen; maar ook: uit logeeren gaan, of ergens eenigen tijd gaan doorbrengen. Van een *kuiertji* naar Eng. b.v. is een Afr. niet bang! 't Is opmerkelijk, dat in Kadzand (Zeeland) 't woord *wandelen* dezelfde beteekenis heeft. Cf. *loseer*.

KUL, kullen, foppen, bedriegen. Ook gew. Ned.

KUPIDOOTJI, naam, dien men soms aan de kievit geeft.

KURANG, valsch (spelen). 't Maleisch *tsjóran*, bij 't spel bedriegen. Z. *tjoerang*.

KURK, door letteromzetting voor *kruk* (stok ter ondersteuning van zwakken en lammen) gebruikt. Een kurk of kork wordt hier *prop*, en een kruk van een deur *knop* of ook wel *kurk* genoemd.

KURNAATJI, eig. *karbonade*, osse- of schaperribben. In andere streken zegt men *krammenaati*.

KURPER, of KERPER, karper, een welbekende visch.

KWAAI, kwaad, boos (van menschen en dieren).

KWAAISIEKTE, venusziekte, siphilis. Ook *vuilsiekte* genoemd.

KWAARTJI, Z. opmerking onder *duwveltji*.

KWAS. *Hij het £10 an sij kwas*: hij heeft £10 verloren,

of moet die betalen. *Aan zijn kwast hebben* bet. volgens V. D. : de schuld van iets dragen.

KWEEN, onvruchtbaar (van dieren). Dit woord gebruikt men ook in de Saks. prov., maar in eig. Holl. klinkt 't als *kwee*.

KWEEPER, meerv. *kweepers*, kweeper.

Opmerking : Door 't volle accent op de eerste lettergreep en door de geringe overeenkomst dezer vrucht met een peer, heeft 't tweede lid dezer samenstelling zijne bet. en daarmee ook zijn vorm verloren. Cf. *partijker*.

KWIK, of OPKWIK, bet. niet, als in 't Ned., verkwikken of ook wel opsieren; maar iemand of een dier door slaan tot meer ijver of snelheid aansporen.

KWINT, nuk, luim, gril. Ook bij V.D. komt dit woord voor; doch in Ned. is 't minder algemeen dan hier. 't Oude *quint* had dezelfde bet. en kwam af van *quinckt*, onzekere beweging in een zaak en dus: dwaling van 't verstand (krankzinnigheid); en dit weer van *quincken*, zwaaien, draaien, sidderen, blikkeren, enz.

KWINT, een dun stokje, en bij gevolg ook: met een stok slaan; waarvoor men ook *uitkwint* zegt.

L.

LAAI komt voor in: *dis sen oue laai* (gewoonte), misschien beteekenende manier van laaien of laden (geweer). *Laa*i noemt men ook de kolf van een geweer, inzonderheid dat gedeelte (eig. de *lade*) waarin de loop sluit. Ook noemt men de kolf wel *bout*, cf. *babbiaanbout*. *Laaistok* zegt men schertsend van een lang, schraal mensch, zooals in 't Ned. *lantaarnpaal*.

LAA'R, of *lagher*, legerplaats, kamp. 't Du. *Lager*?

LAAT komt in vele eigenaardige uitdr. voor. Behalve de

onder *glij* en *krij* genoemde heeft men nog *laat vat*, eig. trekdieren in beweging brengen; ze, als 't ware, den last doen vatten (aangrijpen); thans ook algemeen voor *vertrekken*, onverschillig of men met trekdieren reist of niet. *Laat meneer morrevat* ? = Vertrekt Mijnheer morgen?

LAA(T)STE wordt algemeen gebruikt voor minste, geringste, geen uitgezonderd, enz. Zoo zegt b.v. de predikant: —Ik hoop, dat de laatste van u, M.H., dat geluk deelachtig zal worden. Nauwkeuriger zou zijn: Ik hoop, dat gij allen tot den laatste onder u, enz.

LAKSMAN, beul, scherprechter. Ook dit woord komt waarsch. uit Indië en kan samenhangen met 't Perzisch woord *lakk* (iemand op de keel slaan) en *laks* (slaan). Cf. *alaksa*.

LAM, Z. *tam*.

LAMOEN, sinaasappel. *Sure lamoen*, limoen of citroen. *Lamoenkop* scheldnaam van den Maleier.

LAMPI, lampje. *Sij — is dof*, zegt men aardig van iemand die niet opgewekt, of mismoedig is.

LAMSVLEES, dikwijls, doch niet heel fijn, bij 't rijden voor *dames* gebruikt; waarmee men een licht vrachtje bedoelt.

LANCEERMES, soms voor voorsnijmes gebezigd. Z. *grootmes*.

LÂNSE, eig. *land-sen* of *-zijn*, staat voor den genitief van land, in uitdr. als: *dielandse saad* (zaad in Z. Afr. gewonnen); *anderlandse saad* (ingevoerd zaad).

Opmerking: Na eerst den ouden genitief geheel verworpen en een analytischen vorm *zijn* daarvoor in de plaats gesteld te hebben, is dus de Afr. langs een omweg weer tot een synthetischen genitiefvorm teruggekeerd. Dat *se* of *sen* slechts buigingsuitgangen zijn en hierbij alle geslachtsbegrip is verloren gegaan, bewijzen uitdr. als: *Juffer A-seh*

huis, Maria-se boek; ja, men zegt zelfs: *di boek is Maria sijne* (Z. A. T., Aug. 1880). In 't Gron. vindt men een soortgelijk gebruik van *zijn*, ook na vrouwelijke znw., b.v. *moeke ziint*: moeder zijne, die van moeder. Ook in Grimm's Märchen komt een dergelijke uitdr. voor: *des einen seins war blind, des andern seins lahm*. Een eigenaardig gebruik van *zijn* vindt men in: 'n *oulap sijne*, 'n *sieling sijne*, d.i. voor de waarde van een *oulap*, *sieling* (Eng. *shilling*).

LANGES, LANGERS of LÂNS (eig. *langs*), onjuist voor naast of bij gebruikt. *Langs* drukt eene strekking of beweging in de lengte uit. Dit misbruik schijnt uit Geld. afkomstig. O.V., II, 2. Z. *neffes*.

LANGHAARMENS, Z. *kroeshaarmens*.

LANING, heining, rij boomen, laan. Soms zegt men ook *allee* (Du.). *Laning* is eig. een Zeeterm.

LANK, lang.

Opmerking: In enkele woorden heeft de *g* die na de *n* op 't eind van een woord staat, den klank van *k*, zooals dat oudtijds ook in 't Ned. was en nog blijkt uit de uitspraak van woorden als *koninkje*, *rottinkje*, enz. Cf. *frank*, *klonk*, enz. Z. ook *koningin*.

LAP, Z. *kol(k)*.

LASARUS, melaatsch, melaatsche, en melaatschheid.

LAT, dat (vw.), b.v. *ek sê ver jou, lat hij siek is*.

LAT, stok, tak, *hweeperlat*, de gewone roede, waarmede kastijdingen worden toegediend. *Lat* wordt ook soms schertsend voor een meisje (beminde) gebezigd. Zoo ook *tak*.

LAWE, laven, verkwikken, niet inwendig, als in 't Ned., maar door besprenkeling.

LÊ-LÊ (*lê* = leggen), liggende; b.v. *hij eet lê-lê*. Ook dient 't om een telkens afgebroken handeling uit te drukken, b.v. *lê-lê sit*,—loop, enz. Cf. *bietji*.

LECTURE, 't Eng. voor voorlezing, lezing of les, noem ik

alleen, omdat men 't tot vervelens toe hoort gebruiken, alsof er geen Ned. woord voor bestond. Soms tracht men 't te verhollandschen, door er *lektuur* van te maken, niet wetende, dat lektuur *leesstof* (dat wat men leest) beteekent.

LEEGTE, gew. voor laagte. Saks. prov.

LEER, ladder. (Saks. prov.). Ook leder.

LEE'R, leger (van een dier). Ook *legplek* genoemd.

LEEWERK, leeuwerik. Ook gew. Ned.

LEGPLEK, een soort van kraal, waar 't vee den nacht doorbrengt.

LEIER, jongen, die vóór een span ossen uitloopt en de twee voorste aan een touw leidt.

LEK, *Hij is an di lek*: aan den drank. Ned. *likken* = sterken drank drinken.

LEK, *Hij lek uit*: hij blijft achter; kan niet meer mee (inzonderheid van dieren).

LEKKER heeft naast de gewone beteekenissen van smakelijk, aangenaam, behaaglijk, enz. ook die van half-dronken, aangeschoten.

LEKSÊNS, licentie, patent; cf *grêns*, *karring*; of misschien nog een overblijfsel van den Fr. neusklank in *license*. Wanneer de gekleede jas van iemand den jongens als bijzonder deftig voorkomt, noemen zij die een *Oxford sonder leksêns* (zooveel als 't Holl.: weet je moeder, dat je die aanhebt?), of zeggen spottend: *men Oxford sit so na men sin, sewe pond tien (£7—10) is nog te min*. Een Oxford is een bijzonder fatsoen van jas. Cf. *jentrobi*.

LEM, lemmer, of lemmet, van een mes.

LEPEL, Z. *knipmes*.

LEPOOG, leepoog, zeer of tranig oog. *Leep* heeft hier niet den zin van loos, doortrapt.

LÊR, legger, ligger, een inhoudsmaat van wijn en brandewijn, gelijk ook in't Ned.

LEU'N, leugen. *Di leu'n het'n kort been*, is een pittige uitdr. voor 't welbekende: Al is de leugen nog zoo snel, De waarheid achterhaalt haar wel.

LEUN, leunen, lenen.

Opmerking: Tusschen dit en 't voorgaande woord hoort men in de uitspraak duidelijk onderscheid. Zie N.B. op *aa'nt*. In't vervolg zal ik niet trachten, alle woorden op te noemen, waarin de tusschen-*g* is uitgevallen.

LEUW, leeuw. Cf. N. Brab. *lêuw* (O.V., I, 4). Z. ook *spreuw*.

LEWER. Van iemand, die 's morgens in een kwade luim is, of die, zooals 't heet, met zijn verkeerde been uit 't bed gestapt is, zegt men: *hij lijk of'n vlooi* (of *vlieg*) *oo'r sij lewer* (of *hart*) *gekruipt het*.

LEWERWORS, leverworst.

Opmerking verdient, dat de leverworst hier, evenals in Gron., Gelderl. en misschien de andere Saks. prov. van Ned., met rijst (daar haverdegort) wordt toe bereid, en gebakken gegeten. In Holl. heb ik daarvan nooit gehoord. Z. *Opmerking* op A.

LIEDERLIJK heeft niet zoo'n sterken zin als in't Holl. en bet. eenvoudig: vuil, slordig, onoogelijk.

LIEF gebruikt men *predicatief* met *zijn* voor: houden van, gaarne eten, beminnen; b.v. *Ik is danig lief voor boontjes*; ik houd veel van boontjes, enz.

LIEFLIK, 't welk in de Holl. spreektaal nauwelijks meer gehoord wordt, wordt hier nog wel gebruikt. Van een kleurling hoorde ik eens de opmerking: *di kool staat bajang lieflik*.

LIEG, liegen. Dat dit nog al eens voorkomt, maar ook

niet de kritiek ontgaat, bewijzen de vele uitdr.: *hij lieg harder as honderd perde kan hardloop*; *die (leugen) kan jij met 'n stok voel*, of *met toe' oo'e sien*; *hij saai ertjies*; *as jij 't ni wil gloo ni, kan jij proe (ven)*; *hij skiet met spek*, of sterker nog: *hij skiet ni met spek ni, maar hij gooi moet di heele vark*; *hij lieg 'n sloot*, of *'n houw (cf. gat)*; *sij moses of maters is dood, en die wat leef is in di hospitaal*, en plat, doch zedelijk schoon uitgedacht: *sen asem stink*.

LIEWERS, liever. Z. *kaduuks*.

LIJK wordt verkeerdelijk, onder den invloed van 't Eng., vooral in de West. prov. gebruikt voor: houden van, gaarne hebben. Cf. *lief*.

Opmerking: In 't binnenland, verder van den Eng. invloed verwijderd, spreekt men zuiverder K. H. en hoort men nog woorden, die in de West. prov. niet meer gebruikt worden.

LIJN, mede door Eng. invloed verkeerdelijk voor (vers) *regel* gebruikt.

LIMIET, ('t Fr. *limite*), grens; alleen gebruikt in: *hij eet oo'r sen limiet*, of *tarief*. Z. *banje*.

LINNE wordt verkeerdelijk voor wit *katoen* gebruikt. Z. *kou-linne*.

LOEKWÁRTE, loquats, een aangename boomvrucht.

LOESING, slaag, klappen.

LOF, *Ei'e*—*is uielof*, een verbloemde en fijnere uitdr. voor 't Ned. en hier ook wel bekende: Eigen lof stinkt.

LOKKERTJI, lokvogel.

LOL, gezellige avond, studentenpartij, 't Ned. studentenwoord *jool*.

LOL, zaniken, iemand lastig vallen, plagen. In 't Ned. bet. het mauwen, grollen (van katten); slecht zingen, zotteklap uitslaan.

LONSI, leugen, of liegen. (Namaqualand).

LOOD komt voor in de eigenaardige uitdr.: *onder di—laat deurloop*, onder schot krijgen, ergens op vuren, ook fig. gebruikt; en: *hij sal 't lood* (of *loodswaar*) *krij*.

LOODPIJP, looden pijp.

LOOI, leer looien, en ook: iemand afranselen.

LOOP, als imperatief gebruikt met *haal*, voor: ga halen, of haal eens even. Waarsch. 't Fr. *allez chercher*.

LOOP, tw., bijna als *loep* uitgesproken, loop heen, houd op, enz.

LORD-KRAF. *Hij is Lord-kraf achterstevoor*, d.w.z. *Lord vark(en)*, zegt men woordspelend van iemand, die zich te veel aanmatigt.

LOSEER, logeeren.

Opmerking: Dit woord heeft niet volkomen dezelfde betekenis als in 't Ned. Het bet. in een hotel of kosthuis gehuisvest zijn, ergens inwonen; doch niet: een korteren of langeren tijd bij een vriend doorbrengen. Hiervoor bezigt men, in ruimeren zin, 't woord *kuier* (voce), d.i. het huis des vriends slechts als uitgangspunt beschouwd, van waaruit men andere vrienden en plaatsen bezoekt;—in engeren zin, d.i. wanneer men bedoelt, waar iemand tijdelijk zijn te huis heeft, waar hij zich 't meest bevindt, bezigt men *thuis zijn* (min of meer deftig) of *blij* (vertrouwelijk of plat). Z. *blij*.

LOSMELKKOEI, een koe, die zich laat melken, zonder vastgebonden te worden. Het tegenovergestelde hiervan is *vasmelkkoei*. Z. *bandom*.

LOSPIT(PERSKI), soort van perzik, wier vleesch zich niet aan de pit vasthecht. Cf. *taaipit*.

LUIHOUT, een houtsoort die slecht brandt.

LUIKI, vensterluik of blind. Ook algemeen te Amst. Cf. *boereboontjes*.

LUNSRIEM, riempje waarmee de luns (as-spie) vóór 't wiel bevestigd wordt; fig. van een vuilen kerel of rond-loopenden Engelschman gezegd.

LUS, lust. Men zegt: *lus hê ver* (voor) iets, niet *tot* of *in* iets. *Ek het soo'n lus ver di ding* is in den mond van den kleurling vooral een genoegzame verontschuldiging voor elke buitensporige weelde, die hij zich veroorlooft.

M.

MAAG wordt soms voor buik gebruikt.

MAAI, in de gemeene volkstaal gebruikt voor *moer*.

MAAIERS, maden, wormpjes. Cf. *gaspers*.

MAAK wordt in vele gevallen verkeerdelijk voor *doen* gebezigd; b.v. *wat maak jij?* voor: wat doe-je? *een reis maak*, enz. ('t Du. *machen*). In't Ned. bet. maken 't een of ander voortbrengen.

MAAL, Z. op *stonk*.

MAALGAT, of soms MAALSTROOM, draaikolk in een rivier.
Z. *kolk*.

MAAN. *Hij is met di — geplaag*: bij hem loopt een streepje door.

MAANHAARJAKHALS, Z. *weerwolf*.

MAAR, of MAR, wordt niet alleen in den eig. zin gebruikt, maar vervangt ook geheel de plaats van *slechts*, als in: *Denk maar voor 'n oo'eblik*: denk slechts voor een oogenblik. Het dient echter gezegd, dat men dit *slechts* ook in de Ned. spreektaal slechts zelden hoort. Nog dient *maar*, even als in 't Ned., als bloot stopwoord in uitdr. als: *Hij 's maar banje siek*, enz.

MAARS (plat), aars, *anus*. Z. *blikners*.

MAASBÍKKER, platte, doch niet ongewone uitspraak van *Mozambieker*, een inboorling van de kust van *Mozambique*, die zich als arbeider zeer gunstig van alle andere onderscheidt door zijn eerlijkheid, trouw en vlijt.

MAAT heeft naast den meervoudsvorm *maats* ook dien van *maters* (cf. *gespers*), welke beide soms ook voor 't enkelv. gebruikt worden, b.v. *ik is maters moet hom* (bij 't spelen). Men hoort ook *vermaat*, eig. voor *maat* gelden of gerekend worden.

MAATJI, stiefmoeder (bij de kleurlingen) ter onderscheiding van *mamma*, eigen moeder.

MAIFOERI, MAIFOELI of MAIFOEDI, scheldwoord voor vagebond, schelm, gemeen mensch. De eerste lettergreep is wel 't zelfde als *maai* (moer); doch wat bet. de rest?

Opmerking : De *r* en *d* wisselen in 't K.H. dikwijls af, de eerste soms ook met *l*. Z. b.v. *ongenarig*.

MAK, uitsluitend voor tam gebruikt; zelfs Kaffers die eenigszins onder den invloed van Europ. zeden gekomen zijn, noemt men zoo in tegenstelling van geheel onbeschaafde of wilde Kaffers. Cf. *tam* en *skoolkaffer*.

MAKASTER, gehaakt of gewerkt kindermutsje. 't Woord wordt thans bijna alleen onder de kleurlingen gebruikt en van een nauwsluitend mutsje in 't alg. gezegd. Verwant aan *anti-makasser*. Cf. *boste*.

MAKEER, alg. voor: schelen, ontbreken. Van 't Fr. *manquer*, door 't Ned. *mankeeren*.

MAKLIK, gemakkelijk, en ook misschien. Cf. *dalk*.

MAKÓU, eigenaardige soort van eend.

MAKROL(LETJI), soort van koek. Van 't Du. *makrone*, of 't Fr. *macaron* = bitterkoekje. 't Holl. woord

makrol (koppelaarster, enz.) heeft een geheel andere beteekenis.

MALBAAR, eig. *Malabaar*, een bewoner van de westkust van Vóór-Indië, vroeger hier als slaaf ingevoerd. Thans nog (als gem. znw.) gebruikt van iemand, die druk praat of tegenpruttelt. Zinspelende op 't veel praten en weinig werken der Malabaren zegt men nog: *Na son-op kan sewe Malbaar ni één bok se kop afsnij ni*. Hierin ligt ook opgesloten, dat hun tong, door de nachtkou min of meer verstijfd, door de warmte weder lenig wordt, zooals de mieren te sneller zich bewegen, naarmate de hitte groter wordt.

MALI, Z. *stonk*.

MALIKLIP, spel, waarbij men een kleine klip van een groote moet afwerpen.

MALLEMÓT, motbij; soort van wesp, voor zeer vergiftig gehouden; grappige, doch ook verwaande kerel.

MALTRAP, een jong paard, dat van dartelheid allerlei sprongen maakt; bij uitbreiding ook iemand die zich dwaas aanstelt, 't zij door gang, of door gebaren en woorden.

MAMMA, mama, moeder. 't Klinkt voor een Holl. oor vreemd, zelfs den laagsten en vuilsten kleurling van zijn *mamma* en *pappa* te hooren spreken. 't Accent verschilt echter. Vader en moeder hoort men zelden of nooit.

MANEL, gekleede jas of rok. Ook *achterlaaier*, of, minder aardig, *heng(s)t* genoemd.

MANIER, in de veelvoudig gebruikte uitdr.: *hij doet 't op 'n manier*, beteekent: zoo-zoo, redelijk, niet bijzonder goed, 't Eng. *in a manner*.

MAR, vrij algemeen voor maar, doch. Amst. O.V., II, 2.

MASKIE, misschien ; ook gebruikt voor desniettegenstaande, desniettemin, toch. Cf. *dalk*.

MATERS, Z. *maat*.

MEEBOS, bijzonder toebereide abrikozen. Waarsch. over Indië uit 't Arabisch *mushmush* (abrikoos) tot ons gekomen. C.M.M.

MEELBOL, een in een doek stijf samengeperste hoeveelheid meelbloem, die na eenige uren gekookt te zijn, bij gedeelten fijngestampt en in water of melk opgekookt en tot voedsel voor kleine kinderen aangewend wordt.

MEEN, verkeerdelijk (door 't Eng. *to mean*) voor beteekenen gebruikt.

Opmerking : Een tot vervelens toe door velen gebruikte uitdr. *ik meen*, waarmee men telkens zijn rede afbreekt om weer op nieuw te zeggen, wat men reeds geheel of gedeeltelijk gezegd had, bewijst hoe gebrekkig de woordenschat van de meesten nog is, en hoe de spreker zelf voelt, dat hij zich niet juist en duidelijk uitdrukt.

MEESTERGOED, medicijnen. In sommige Ned. gewesten noemt men den dokter ook nog *meester*.

MEID wordt, in strijd met de oorspronkelijke bet. van 't woord (maagd), bijna uitsluitend gebruikt in de samenstelling *ou' meid*, getrouwde gekleurde werkvrouw. Jonge meiden noemt men gewoonlijk *bedienden*, als men ze niet, zooals zij zich zelve doen, *servants* noemt.

MEIDJI, kleine gekleurde vrouwelijke bediende. Dit woord wordt naast *meisji* gebruikt, met dit onderscheid, dat 't laatste zoowel voor blanke als gekleurde jonge vrouwspersonen wordt gebezigd. Oudere personen spreken blanke meisjes dikwijls aan met *dochtertji*, gelijk blanke jongens vaak *seuntji* genaamd worden. Ook wanneer een blanke jongen komt om iemand te

spreken, zal de bediende hem aandienen met de woorden : *daar is 'n seuntji voor meneer.*

MEISJESKIND, Z. *jongetjieskind.*

MELKBOER bet. hier niet een melkverkooper, maar den jongen (knecht) die geregeld met 't melken der koeien belast is.

MEMME, min, voedster. Zelfs volwassenen blijven hunne zoogsters *ou' memme* noemen, zoodat dit woord langzamerhand een soort van titel geworden is, waar mee men fatsoenlijke oude gekleurde vrouwen aan spreekt. In sommige streken van Ned. (Saks. prov.) is *memme* moeder. O.V., I, 2.

MENEER, Z. op *dominee.*

MENS heeft naast den gewonen zin dien van *men*, b.v. *die woord kan 'n mens ni uitspreek ni* voor: dit woord kan men niet, of laat zich niet uitspreken. *Daar is mênse*, zegt de bediende, ook al is er slechts één persoon, voor: Daar is iemand om u te spreken. 't Stemt in dit opzicht overeen met 't woord "*volk!*" waarmee men op Holl. dorpen zijne tegenwoordigheid in een winkel kenbaar maakt.

MERMEUR, geheugen, door verwarring met *humeur* uit 't Fr. *mémoire* ontstaan. Niet algemeen meer.

MERRI-ACHTIG (plat), loopsch, jongensgek. Alleen van gekleurde meiden gezegd.

MET komt als vz. in verscheidene gedaanten voor. Men zegt zoowel *met* als *moet* of *mot*, en in sommige streken ook *mee*.

META, naamgenoot, *genan* (voce).

MEULE, molen. Cf. *deur*.

MIEDES, zeer onregelmatig meerv. van *miet* (mijt, koren- of houtstapel), welks regelmatig meerv. *miete* echter ook wel gebruikt wordt. Cf. *bout*.

MIELIES, maïs, Turksche tarwe. (Eng. *mealy*).

MIETING, naast vergadering 't eenig gebruikte woord voor bijeenkomst, samenkomst, onderhoud. (Eng. *meeting*).

MIJLIK, te vermijden, in subjectieven zin gebezigd, b.v. *d' is — om in die huis in te gaan*, ik moet dat huis vermijden. Niet algemeen.

MIKKELDON, bij 't knikkeren, met den vuist op den grond schieten. (Eng. *nuckle-down*), 't omgekeerde van wat in Holl. *doffen* heet. *Z. fonk*.

MIN, bijna uitsluitend voor weinig, gering gebruikt.

MINSERIE, verbastering van *menagerie*, dierentuin, naam eener schoone laan te Stellenbosch, die vroeger tot 't grondgebied der Drostij behoorde.

MISKRUIER, zeer gepaste naam van een soort van mestkever.

MISRIJBOL, zeer ondicterlijke naam eener schoone lelie, die 't ongeluk heeft juist te bloeien in den tijd, dat men *mis* (mest) naar den wingerd rijdt. Wetenschappelijke naam *Haemanthus*. *Z. A. T.*, Mei '79.

MODDRAS, modder, slijk. Dit woord schijnt door een huwelijk tusschen *modder* en *moeras* ontstaan te zijn, of 't is een verbinding tusschen *modder* en *asch*, wat mij minder waarsch. voorkomt. Misschien ook is 't uit of door 't Deensche *morads* ontstaan. *Z. moeg*.

MOEDERKAPPI, gepaste benaming voor een zeker veldbloempje.

MOEDER-SKEP-OPPIES, een veldbloempje.

Mo(E)FEER, tergen, kwellen. 't Bastaard-Holl. woord *moveeren* bet., behalve bewegen, ook opperen, ter sprake brengen; de overgang van dit laatste tot tergen lijkt natuurlijk.

MOEG, moe, vermoeid, zat van iets. De harde *g* op 't eind van dit woord lijkt zonderling, waar de Afr. zooveel andere *g*'s heeft weggeworpen. Dit woord kan door invloed van 't Brab. *muug* (O. V., I, 4) of van 't Deensch *modeg* (moe) ontstaan zijn—onder de bedienden der O. I. Comp. waren er zeker verscheiden Denen—of eindelijk kan 't, doch minder waarsch., door 't Geldersche *moek* (lui, laf—N. Z., IV, 4.) dien keelklank gekregen hebben. Of is 't in een Holl. dialect (Haarlemsch ?) bekend? *Ik is al moeg al*: mijn lust, liefhebberij, smaak (voor iets) is weg. Te veel gebruikte uitdrukking !

MOENI, eig. *moet-niet*, een tw. met de bet. van: doe dat niet ! of: laat dat !

MOER wordt, evenals in Ned., onder 't gemeen als scheldnaam in verschillende uitdr. en samenstellingen gebezigd (Z. *maai*). *Moerneuker* (eig. een die zijn moeder slaat) is mede een scheldwoord. *Hij werk sen malle-moer af* zegt men van een grootspreker. (Z. ook op *josi*). Bij de kloppers wordt dit woord nog in goeden zin gebezigd. ^D

MOESI, moedervlek. 't Holl. *moesje* (Fr. *mouche*, vlieg) bet. behalve een stipje op de een of andere stof ook pronkpleistertje, d. i. een uit zotte modezucht nagemaakt moedervlekje, welk laatste op sommige gezichten niet onaardig staat.

MOESOEK, meerdere, Eng. *superior*. *Hulle groei moesoek*: zij groeien tegen elkaar op, om 't hardst. *Hij is mij moesoek* (of *Moses*), hij is mijn meerdere, of hij is mij de baas. *Musuh* bet. in 't Maleisch vijand, dus mededinger en, na gewonnen kamp, meerdere.

MOET, Z. *met*.

MOF, bijzonder soort van schaap of *bees* (rund). Z. op *schaap*.

N.B. 't Is opmerkelijk, dat in 't meerv. van dit en andere

woorden de *f* tot *w* verzacht wordt, ofschoon de stamklin-
ker kort blijft : Men zegt *mof-mowwe*, *skof* (schoft)-*skowwe*,
stof-stowwe, *rof* (ruw)-*rowwe* (bij verlenging).

MO'LIJK, of MOO'NTLIK, mogelijk. Ook in N. Brab. zegt
men *mogentlijk*.

MOLSLANG, een, naar men zegt, niet vergiftige slang, die
zich met mollen voedt.

MOLVEL, soort van kleedingstof.

MONDSNUIF, een soort van snuif, die de meeste kleurlingen
bij voorkeur in plaats van een pruimpje of keesje
tusschen de tanden en onderlip steken. Z. *pruimpi*.

MONSTERTJI, zoowel voor *monster* als *staal* gebruikt.

MOOIPRAAT, vleien, flikflooiën, waarvoor men ook zegt :
heuning om di mond smeer. Mooipraten wordt ook
in Geld. in dien zin gebruikt. Z. Ned. Bet. O.V.,
II, 2.

MOOT, ww., in mooten snijden, doch nooit als znw. gebezigd.
Daarvoor zegt men steeds

MOOTJI, en als dit wat groot uitvalt, heet het eenvoudig
een *groot mootji*. Cf. *mossi*.

MORRE, door assim. voor morgen. Ook als groet voor
goeden morgen. Cf. *naa'nt* op *aa'nt*.

MORS, geheel. Men zegt niet alleen, zooals in Ned., *mors*
dood, maar ook *mors af*, tamelijk hyperbolisch van
een gebroken arm of been gezegd! *Mors* bet. eig.
verpletterd, verbroken, en komt van een oud ww.
morsen (verpletteren), waarmee verwant zijn : ver-
morzelen, mortel, mortier, moord, enz., en ook 't Eng.
morsel.

Mos, immers, 't Plat-Holl. *ommers* of *oms*.

MOSBOLLETJI, zeer kleine met *most* toe bereide broodjes,
die als lekkernij bij koffie en thee genuttigd worden.

Den naam *bol* geeft men in Ned. aan een veel grooter soort van brood.

MOSDOPPI, klein rond hoedje. Z. *dop*.

MOSES, Z. *moesoek*.

MOSSI, mosch of musch. Z. op *boereboontjes*.

Opmerking : Zoo zeer heeft in dit woord de uitgang *i* (je) alle bet. van verkleining verloren, dat men niets tegenstrijdigs vindt in : *een groot mossi*, eig. een groote *kleine mosch*. Ook klinkt 't zonderling tegenstrijdig, iemand in toorn te hooren zeggen : *di mossies plaag banje ver mij*. Dit en andere gevallen (Z. *jongetji* en *kanijntji*) bewijzen, dat in vele gevallen de verkleiningsuitgang voor den Afr. noch iets kleins, noch iets liefelijks beduidt en dus geheel kraachteloos is geworden.

MOSTERD. *Iemand deur di—haal*: iemand bestraffen, is mij niet in 't Ned. bekend.

MOTBIJ, Z. *mallemoet*. *mall met*

MOTJI, hoer. V.D. verklaart *mot* als oude zeug, oud ontuchtig vrouwspersoon. Bij Kiliaan is *mot* = *bordeel*. In goeden zin wordt 't echter, voornamelijk door andere kleurlingen, tot en van Maleische vrouwen gebruikt, die er niet de minste belediging in zien, dus aangesproken te worden. Z. *oma*.

MUIL, bastaard kleurling. Z. *esel*.

MUIS. *Hij sit so gerus as 'n muis op 'n brood*, zegt men van iemand, die vast te paard zit.

MUISHOND bet. niet, als in 't Holl., een hond die muizen vangt, maar een soort van wezel of bunsing (*zorilla*, Eng. *Cape polecat*). *Hij stink na muishond*, zegt men schertsend van iemand die zich bijzonder opgeschikt en geparfumeerd heeft. Kiliaan noemt *muys hond* = wezel Vlaamsch, doch ook bij oude Ned. schrijvers komt 't als *muys*-, *muus*- of *muis-hont* in dien zin voor.

MUISOOR, bok of geit met kleine oortjes.

MUISTANDJIES, kleine, smalle, niet aan elkaar sluitende tanden; ook voor melktanden gebezigd. Als bij een kind een melktand is uitgevallen, werpt het dien over 't hoofd, met de woorden: *Muis, muis, gee mij 'n steentand, voor mijn speentand*, of, op raad van vader of moeder, legt 't dien tand voor een muizengat, en vindt daarvoor 's morgens een muntstukje of een klein geschenk in de plaats. Van waar dit geloof?

MUMEUR, door alliteratie uit *humeur*, gemoedsgesteldheid, inborst, ontstaan.

MURG, merg. Plat-Holl. en Amst. O. V., II, 2. *Murg van groente*, een soort van pompoen (vertaald van 't Eng. *vegetable marrow*).

MUSIEKDOOS, speeldoos. Waarsch. 't Eng. *musical box*.

N.

NAALD. *Jij kan hom so deur 'n naald trek*: men kan hem door een ringetje halen.

NAALDEKOKER bet. niet alleen een doosje of busje voor naalden, maar ook het welbekende peesvleugelige insekt, dat in Ned. *glazenmaker* of *juffertje* heet.

NAALDVIS, een eigenaardig zeediertje, volgens Darwin's *Voyage of the Beagle* ook in Z. Amerika voorkomende, en door hem genoemd *syngnatus acus*.

NAAS(OU'), soms voor politie-agent gebruikt. *Naas* moet een verb. zijn van *natie* en oorspronkelijk door de kleurlingen uit mirachting of haat aanden tot diender aangestelden *vreemdeling* gegeven zijn.

NAASKAL of NACHSKAAL, nachtschade, een onkruid. P. K. heeft reeds *nagskaal* = *solanum*.

NACHMAAL.

Opmerking : Op dezelfde wijze als de Ned. *kermis* van onze dagen uit de vroegere *kerkermis* ontstond, is hier, vooral in 't binnenland, 't nachtmaal op weg, een wereldsch karakter te krijgen, daar wegens de ontzaglijke afstanden sommige boeren slechts één of tweemaal per jaar ten nachtmaal kunnen komen en van die gelegenheid gebruik moeten maken om de noodige inkoop te doen en zaken te beredderen. Voor den Eng. handelaar bet. *nachmaal* dan ook niet veel meer dan *fair* (jaarmarkt).

NAGEMAAK, gemaakt, onnatuurlijk, pedant, Eng. *affected*.

NAKEND, de eenig gangbare vorm van naakt. Volgens sommige deskundigen is *nakend*, dat thans in Ned. alleen hier en daar in de volkstaal gehoord wordt, de oorspronkelijke vorm waaruit naakt is samenge trokken. Cf. Eng. *naked*.

NARTJI, soort van kleinen lamoen. Waarsch. over Indië uit 't Arabisch *náranj* (sinaasappel) naar de Kaap overgebracht.

NASI, natie. *Hij is van pappa sen ou' nasi*: hij is een soort man als mijn vader.

NAATJI, Z. *halfnaatji*.

Nê? niet waar? op 't eind van vragend ontkennende zinnen gebezigd.

NEE, neen. Ook gew. Ned. Soms hoort men achter dit woord een *a*-klank: *nee-a*! vooral wanneer men iemand iets verbieden of beletten wil, of sterk ontkent; *a* is misschien uit *ach* ontstaan. *Nee* wordt ook onjuist en overtollig gebezigd in de uitdr. *Nee! nog fris*, als antwoord op de vraag: Hoe gaat 't nog?

NEE-DANKI, Z. *danki*.

NEE, of NEGHE, negen. Stammt deze harde *g* uit Friesland?

NEEF.

Opmerking: De woorden *neef*, *nichi*, *oom*, *tante* hebben niet alleen de gewone bet., maar worden ook in ruimeren zin gebruikt. Met de twee eerste spreken oudere personen jongere (vreemdelingen, bezoekers) aan, en met de twee laatste omgekeerd. Dit eigenaardig gebruik is een uitvloeisel van den gastvrijen aard der Afrikaners, om welke deugd zij terecht beroemd zijn, doch die reeds door 't toenemend verkeer en den toevloed van vreemde gelukzoekers, aanmerkelijk geleden heeft. Onder de kleurlingen spreken jongere personen oudere menschen steeds met *oom* en *tante* aan.

NEEM, in navolging van 't Eng., soms verkeerdelijk voor *doen* gebruikt; b.v. 'n *kuiertji neem* voor: een *kuiertje* (wandeling) *doen*, enz.; ook in: *dat neem wel 3 uur*, voor: daar heeft men wel 3 uur voor nodig, of dat duurt wel 3 uur.

NEER wordt verkeerdelijk voor *op* gebruikt in 't ww. *neer-schrijw* (Eng. *to write down*) voor *opschrijven*.

NEFFES of NEFFIES, nevens, naast.

NEGOSI-WARE, koopwaren. Door 't Ned. *negotie* van 't Fr. *négoce*, handel.

NEK. *Iemand in di nek sien*, bedriegen. *Jij lê heel dag op mij nek*: jij hangt me den geheelen dag op 't lijf; gij hindert mij.

NEKLÉ'R, klaplooper, tafelschuimer.

NENNA, baker, min. Z. *aja* en *memme*.

NEN(NE), zuigen, drinken; of zog, drank, van kleine kinderen. In gew. Ned. bet. *ninne* in de kinderspraak drinken.

NERF, Z. *broekskeur*.

NES, juist als; samengetrokken uit *net als*.

NET-NOU, terstond, oogenblikkelijk. P.K. heeft reeds 't pleonastische *net juist*; doch overigens heb ik deze

verbinding van *net* (eig. rein, zuiver, en vervolgens juist; Fr. *net*, Lat. *nitidus*) met een bijw. van tijd nergens aangetroffen.

NEUK (plat), slaan. In 't N. Brab. alleen schijnt dit woord in gelijken zin voor te komen. O.V., I, 4. *Opneuher* (slag, oorvijs) is algemeen Ned., hoewel ook minder fijn.

NEUL, Z. *lol*. *Neulkous* = zeurkous, lastig, vervelend mensch. Dezelfde beteekenis heeft *neur*. 't Ned. *neulen* bet. binnensmonds grommen, preutelen, en *neuren* of *neuriën*, halflied zingen. Oudtijds betee-kende *neulen* dralen, talmen.

NEUR, Z. *neul*.

NEUS. *Hij huil as 'n vlieg oo'r sij neus loop*, zegt men van iemand die niets verdragen kan. *Dat is jou neus verbij!* bet. niet, als in 't Ned., daar krijg je niets van; maar men gebruikt 't in den zin van: dat is mis! jij moet gauwer zijn om mij te foppen.

NEUT, muskaatnoot.

NI, niet. In N. Brab. spreekt men ook de *t* niet uit. O.V., I, 4. Zoo ook, in 't Amst. O.V., II, 2. Het is bekend en ook uit voorgaande voorbeelden gebleken, dat dit woord in 't K.H. op 't eind van elken ontkennen-den zin herhaald wordt, b.v. *ek het ni ver hom gesien ni*; *ek sel nooit ver jou vergeet ni*, enz. Of dit eigen-aardig gebruik uit 't Fr. der Hugenoten of uit het oude *en* = niet is voortgekomen, laat zich niet met zekerheid bepalen, daar alle geschrevene oorkonden uit de eerste 100 jaren van 't bestaan der kolonie ontbreken. Mij althans zijn tot heden geen oudere stukken bekend dan uit 't laatste kwartaal der vorige eeuw. Ik bedoel hier alleen particuliere briefwisselingen of aanteekeningen van minder ontwikkelden; want die van beter opgevoeden en alle officiële bescheiden zijn, zoover mij bekend is, in goed Holl.

gesteld. Mijne meening is, dat 't tegenwoordige *ni-ni* aan de vereenigde uitwerking van beide invloeden kan worden toegeschreven.

NICHI, Z. op *neef*.

NIERTJIESSAAL, of HOLLANS-SAAL, een zadel, waarop voor en achter een lederen rol is bevestigd om den rijder meer vastheid te geven. In den vorm dier rollen meent men eenige overeenkomst met *nieren* te zien.

NIEWERS, nergens. Z. op *iewers*.

NIKS, niets. Ook gew. Ned. De spreektaal kent dit laatste zelfs niet. Waar *niets* als elliptisch antwoord op een vraag dient, zegt men : *niks-ni* of *g'n stuk ni*. Z. *stuk*.

NIKSNUTS ('t Du. *Nichtsnutz*), iemand die tot niets geschikt of bekwaam is ; een deugniet (in ernst of scherts gebruikt).

NOGGENI, nog niet, vooral onder de minst ontwikkelden. *Nog* komt verder voor in de onjuiste uitdrukking : *nog nooit*, voor : nog niet ; b.v. van iets dat op tafel stond, doch onopgemerkt was gebleven, zal iemand zeggen : *die het ik nog nooit gezien ni*.

NOI, of NOOI, gevolgd door een eigennaam, bet. : *jongejuffrouw* ; op zich zelf gebruikt dient 't ook voor *juffrouw* in 't algemeen, vooral onder kleurlingen. *Noi wor(den)* = *jongejuffrouw worden* = overgang van meisje tot vrouw. *Watter noi is sij ?* zegt men, als men naar den familienaam (meisjesnaam) eener getrouwde vrouw vraagt. Waarsch. van 't Port. *noiva*, bruid. C.M.M.

NOISBORSIES, een zeer erotische benaming voor een soort van peren, die echter om hun hoogroode kleur op goudgelen grond veel juister ook *rooiwangetjies* genaamd worden.

NON, als geestelijke zuster zoo goed als onbekend, toch nog overig in : *hij is met di non* (Z. op *dronk*), zoo dit althans 'tzelfde woord is. Van 't Spaansch *nonna* ?

NONNI, verkleinvorm van *non*.

NOOI, nooden, uitnoodigen.

NOORKAPPER of NOORDKAPER, walvisch. N.B. Dat men dus een bewoner der zuidelijke zeeën *noord kaper* noemt, is wel een bewijs, dat men 't woord gedachte-loos van de Ned. zeelieden heeft overgenomen. Voor balein zegt men soms niet onaardig *noorkapperbaard*.

NORRIES, verb. van *horres* (voce).

NORRING, buitengewoon, zeer. Verb. van 't Fr. *énorme* ? (cf. *doring*); b.v. *hij het norring veel geld*.

NOU, eenig gebruikelijke vorm van nu. *Nou-reken* ! een tw., dat, vooral bij de kleurlingen, verwondering, verbazing, enz. uitdrukt. *Nou-kom* ! gewone uitdr. waarmee men een gesprek afbreekt of zijn heengaan ankonadigt. *aankondigt*

NUCHTER heeft naast den gewonen zin van : niet gegeten of gedronken hebben, niet dronken zijn, ook nog den zin, waarin 't bij Cats voorkomt, nl. wakker, kloek, uitgeslapen, (Z. Oudemans), inzonderheid van iemand gebezigd, die zich niets laat wijs maken, of zich niet laat beetnemen. Nog komt 't voor in een beteekenis, die geen oud of nieuw Ned. Wdb. aangeeft, doch die 't gevoelen van Kaltschmidt schijnt te rechtvaardigen, dat nl. *nuchter* eig. *niets* bet. en verwant is aan 't Du. *nichts* en 't Eng. *nought*. Men zegt nl. *dat weet nuchter* : dat weet niemand, of (gemeenzaam) dat mag de koekoek weten ! *Dat weet nuchter ook*, bet. daarentegen : dat is oud nieuws. *Goeje nuchter* = uitroep van verwondering.

NUKKERIG, eigenzinnig, stijfhoofdig, grillig.

Opmerking : 't Afr. schijnt bij zijne voorliefde voor den uit-

gang *erig* (cf. *ree'nrig*, *siekerig*, enz.) dit woord zelf gevormd te hebben. Bij velen klinkt *ig* als *ag*.

NŪW(T), nieuw. Deze vorm komt in 't Oud-Holl. en ook nog in 't Amst. voor (O.V., II, 2).

NŪ(W)SKIERIG, NESKIERIG, of zelfs NESKIEDIG, nieuwsgierig.

O.

OCHEND, ochtend.

Opmerking: In plaats van 's ochtends of in den ochtend gebruikt men *di ochend* ('t Fr. *le matin*), b.v. *hij het di — uitgegaan*. Zoo ook *di aa'nt* voor 's avonds, in den avond. Op gelijke wijze verdween waarsch. door Fr. invloed 't voorzetsel *op* in uitdr. als: op zekeren dag, op een dag, op een goeden (mooien) dag, enz., waarvoor men eenvoudig zegt: *één dag*.

OEK, vrij gewone uitspraak voor *ook*.

OENER, gew. uitspraak voor *onder*. Cf. *dienen*.

O-ENNA, tw. om verbazing, schrik, enz. uit te drukken.

OEST, oogst. Dezen verzachten vorm van oogst vindt men veelvuldig bij oude schrijvers en thans nog in gew. uitspraak (N. Brab., Zeel., e.a.)

OKSI, okshoofd, een groot wijnvat, volgens Terwen waarsch. zoo genoemd naar een ossekop, dien men vroeger om een of andere reden daarop teekende.

OLIKOLONI, vrij algemeene uitspraak voor *eau de Cologne*, dat letterlijk *water van Keulen* beteekent.

OLIFANT. *Een* — *skiet* bet.: een rijtuig door onvoorzichtigheid laten omvallen.

OM wordt, evenals in de Ned. spreektaal, dikwijls overtollig gebruikt, vooral in verbinding met 't vz. *te* vóór een infinitief, ook daar waar men volstrekt geen *doel* of *strekking* wil uitdrukken. *Om* is b.v. onnoodig in: *Ik hoop (om) te komen*; *het is niet goed (om) veel*